

Hvorfor Nasjonal Samling?

Folk som sluttet opp om Nasjonal Samling ventet ikke at alle skal være enige med dem, men de ber om forståelse for at det fantes

ærlighet og fornuft i deres måte å tenke på. Her er noen elementer av deres tankegang:

lovlig befant seg i norsk farvann, mot et ødeleggende britisk angrep. Quisling hevdet med styrke at

Nygaardsvold-regjeringens politikk ville føre til at Norge ble trukket inn i krigen.

som kunne opprettholde størst mulig grad av norsk suverenitet og sørge for at tyskerne ikke tiltok seg rettigheter som de ifølge folkeretten ikke hadde. Dessuten var det den

nærmeste tiden etter invasjonen bred enighet i Norge om at man måtte sørge for å holde hjulene i gang for å forhindre at det oppsto nød i befolkningen.

Bakgrunnen for Nasjonal Samling

I 1920-30 årene var det en sterk frykt for verdenskommunismen i hele Vest-Europa. Man leste om slaktere i Sovjet med millioner av fanger og man leste om utryddelse av folkegrupper. Man leste om Moskva-prosessene og om kirker som ble brukt til staller, kinoer m.v. I den kristne verden var frykten for det som skjedde med religiøse grupper i den ateistiske stat. I Norge var

Arbeiderpartiet, som ble regnet som et kommunistisk parti, på sterk fremmarsj. Det agiterte åpent for den kommunistiske verdensrevolusjon og for nedbryting av vårt forsvar. Som i de andre europeiske land dannet det seg også i Norge nasjonale bevegelser for å bekjempe den kommunistiske utvikling. Den ledende bevegelse i Norge ble Nasjonal Samling under ledelse av Vidkun Quisling.

Den annen verdenskrig bryter ut

Nasjonal Samling gikk med stor kraft inn for styrking av forsvaret og for en absolutt norsk nøytralitet. Nasjonal Samling angrep Nygaardsvold-regjeringen fordi den forsømte forsvaret og førte en unøytral politikk. Som eksempel på

det siste kan nevnes tonnageavtalen med England, der en stor del av den norske handelsflåte ble stilt til de vestalliertes disposisjon allerede vinteren 1939-40. Videre fikk vi Altmark-affæren, der man unnlot å forsvare et tysk fartøy, som

Norge trekkes inn i krigen

Da dette skjedde 8. og 9. april 1940 - først ved at de vestallierte la ut miner i norske farvann, og deretter ved at tyske tropper invaderte Norge - reagerte NS-folk forskjellig. De fleste mente at de tross forsvarsets elendige tilstand måtte forsøke å kjempe mot invasjonstyrken, og ikke så få falt i kampen. De NS-folk som vendte tilbake, var dypt desillusjonerte fordi de ved selvsyn hadde sett resultatet av Nygaardsvold-regjeringens ansvarslose forsvarspolitik. Disse gikk, kanskje enda sterkere enn for, inn for NS-arbeidet

igjen. Andre NS-folk mente at det å ta kampen opp mot verdens dengang sterke krigsmakt, var å fore norske gutter direkte i døden all den stund vårt forsvar var så elendig. Isteden mente de man måtte søke å komme til en ordning med tyskerne i likhet med det som var skjedd i Danmark. Fordi det var Quisling som hadde advart mot og forutsagt det som skjedde, mente NS-folk at han var den rette til å styre i regjeringens fravær. De nærret et begrunnet håp om å bli forstått.

Quisling griper inn

Etter Quislings regjeringdannelse 9. april 1940 ville den vestallierte propaganda ha det til at han hadde avtalt med tyskerne at de skulle komme til Norge. NS-folk trodde

ikke på dette. Det har da også vist seg at de hadde rett. Ingen seriøs historiker påstår idag at Quisling viste beskjed om den tyske invasjon. Quislings hensikt var å etablere en regjering

Quisling presses tilbake

Dessverre fantes det norske kretser som allierte seg med tyskerne og utvirket at tyskerne presset Quisling-regjeringen til å trekke seg tilbake. Dette førte til at Norge fikk et Reichskommissariat under ledelse av Terboven. Dermed hadde tyskerne overtatt ledelsen også av den sivile forvaltning. Tysker-

ne markerte forandringen ved å fire det norske flagg fra de offentlige bygninger i Oslo og erstattet det med det tyske. Dette så NS-folk på som en ulykke, og de arbeidet under hele okkupasjons tiden iherdig for å få Terboven fjernet, eller, i det minste, å redusere hans makt.

Norge kapitulerer - Konge og regjering i landflyktighet

Den 7. juni 1940 forlot Kongen og regjeringen landet etter først å ha bedt om den norske overkommando å ta kontakt med den tyske overkommando i Oslo for å innlede forhandlinger om overgivelse. 3 dager senere kapitulerer Norge med samtlige stridskrefter og for-

pliktet seg samtidig til ikke å gripe til våpen mot det tyske rike i denne krig. Hermed anså NS-folk, og mange med dem, krigen som avsluttet og mente at det norske folk nå måtte samle seg om å løse de to hovedoppgaver som forelå: å bringe vart folk gjennom krigen med minst

lig skader, og å sørge for Norges frihet og selvstendighet ble sikret dersom Tyskland skulle vinne krigen. At tyskerne ville vinne, virket svært sannsynlig de første år av okkupasjonen. NS-folk mente deres parti hadde helt alle forutsetninger i denne sammenheng, og ledende NS-folk stulte seg derfor til disposisjon som kommissariske statsråder

25. september 1940. Dette var det første skritt for å redusere Terbovens makt. Målet var imidlertid å få etablert en virkelig norsk regjering, og det skjedde da også 1. februar 1942, skjønt det var en stor skuffelse for NS-folk at ikke Terboven samtidig trakk seg tilbake. Likevel anså man regjeringdannelsen som et viktig skritt i retning av selvstendighet.

Det gikk bra for NS-administrasjonen

De kommissariske statsråder og senere Quisling-regjeringen viste seg å ha en meget heldig hånd om landets styring og forvaltning. Med en selvforsyningsgrad på under 50%, den allierte blokade og krigshandlinger som vanskeliggjorde fisket, ble fremskaffelse av mat til befolkningen et stort problem. Tross store vanskeligheter klarte man å skaffe de nødvendige forsyninger, i første rekke fra Tyskland. Om alle hadde det trangt, så var det ingen som led direkte nød, og

helsestilstanden var tilfredsstillende ved okkupasjonsens slutt - forholdene tatt i betraktning. Landets kommuner, som i tredivere hadde vært sterkt forgjeldt og delvis på konkurssens rand, kom ut av okkupasjonen med en sunn og solid økonomi som lettet gjenreisningen. Det norske forvaltningsapparatet var på alle områder helt intakt i 1945, og seierherrene kunne gå direkte inn i det. Det er på det rene at Norge er et av de tysk-okkuperte land som kom best ut av situasjonen.

NS og statsforfatningen

NS-folk ble, etter okkupasjonen, anklaget og dømt for å ha forsøkt å endre statsforfatningen. Hva NS gjorde, var dette: Fordi NS-folk aldri hadde ønsket diktatur, forsøkte man å bygge opp en folkerepresentasjon som man kalte Det faglige Riksting. Rikstinget var forøvrig en post på Nasjonal Samlings program fra 1934. Det skulle bestå av valgte representanter for faglige og kulturelle organisasjoner og var

ment å overta den rolle som Stortinget tidligere hadde hatt. NS-folk mente det var en reell mulighet for å gjøre dette selv under de rådende forhold, men motstandere og tyskere i nært samarbeid, klarte å forhindre det. NS-folk er imidlertid ikke villig til å anse det som forbrytersk å opprette et organ bestående av valgte representanter for folket som motvekt mot den tyske dominans.

Nasjonal Samlings utenrikspolitikk

Utenrikspolitisk gikk Nasjonal Samling inn for full og uavkortet gjenoppretthet av Norges frihet og selvstendighet, og kampen for dette mål ble ført hardt og planmessig gjennom hele okkupasjonsperioden. Helt siden 1930 hadde Quisling også gått inn for et forpliktende samarbeide mellom Europas folk, - i første omgang som et vern

mot bolsjevismen og på lengre sikt for å forhindre nye europeiske broderkriger. Under okkupasjonen utarbeidet han et Forslag til Europa-pakt. Om han hadde vunnet frem med sine tanker, ville vi fått et europeisk samarbeide med en større innflytelse for de små land enn de idag har i EF.

Angivere og torturister

En annen påstand er at NS-folk var angivere og torturister. Sannheten er at bare et forsvinnende fåtall av dem er dømt for slike gjerninger selv om begrepene ble tøyt meget langt

i etterkrigsoppgjøret. Derimot har svært mange NS-folk hjulpet et stort antall landsmenn som kom i konflikt med tyskerne. Bl.a. ble en rekke dødsdømte liv reddet.

NS viste sosialt ansvar

Uvitende kommentatorer kaller idag Nasjonal Samlings ideologi svart reaksjon. NS' program som sto uforandret fra 1934 til okkupasjonsens slutt, var tvertimot gjennomsyret av som tok spesielt hensyn til grupper som vordende mødre, barn og tungarbeidere. Av fundamentale sosiale tiltak kan nevnes innføringen av barnetrygd og

en utpreget sosial tankegang. Selv under okkupasjons tidens vanskelige forhold, førte NS en politikk med sterk sosial profil. Dette kom bl.a. til uttrykk i rasjoneringsordningen ordningen med skjermbildefotografering. Det siste bidro sterkt til å ta knekken på vår folkesykdom dengang, - tuberkulosen.